

הטהרה והגבורה

הרב צפניה דרורי - הרב הראשי לעיר קרית שמונה

שלילת הגסות והפריצות מושרשת היא בטבע האדם, ובמיוחד בשורש האישיות הישראלית.

מאז הברית, ברית הבשר שכרת אברהם אבינו נמשכת הסגולה הזו, בזרע ישראל. המוסריות הטבעית מסתכמת, ב"קדושים תהיו", שפירושה כפול: בשורה - כי קדושים נהיה, ודרישה ומצווה כי קדושים נהיה. (מפי הרצי"ק זצ"ל). "קדושים תהיו", פרשו חכמנו: פרושים תהיו. שנאסור על עצמנו גם את המותר, מתוך רגישות והרחקה מן המכוער והדומה לו.

הברית שבבשרנו מעידה ומטביעה בנו את חותמה לאמור הננו שונים, יצרנו מעודנים. הקדושה מוטבעת בבשרנו, המוסר הנשגב מוטבע בטבע הלב והנפש, "עד שלא יצטרך לא זירוז ולא חיזוק, ולא סייג לשמירתו, כי אם יהיה מוחש וקבוע, כמו שטבועה, למשל, בלב אדם ישר, מניעת רציחה" (מידות הראיה ק", ברית אות א').

הצניעות בהנהגת שני המינים הלכותיה מעטות ועם זאת היא נושא הממלא את התורה כולה, כמו שהיא ממלאה את הווית החיים של המין האנושי. מנפילות מרומזות בתחום זה המופיעות בספר בראשית של "ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" (בראשית ו', ב') הגיע העולם למבול "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ" (בראשית ו', י"ב). גם בעולמו של נח, בביתו, "וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ" (בראשית ט', כ"ב). ההתעסקות, הדבור והגרוי, בעניני היצר והערווה, זהו ענינו של חם.

עניינו זה של חם מעורר מנגד את העדינות הקדושה, הצניעות והגדר - "ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם, ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו" (בראשית ט', כ"ג). זוהי רגישותו ואצילותו של שם. התורה מציבה את קדושתו של אברהם וצניעותה של שרה אל מול סטיותיהם של אנשי סדום. השיא של העיוות, חטא האונס ומשכב הזכר, אל מול הצניעות המתבטאת בבושה ובצניעות כפי שמתארים המדרשים את הנהגותיהם של אברהם ושרה.

יש בתורה איסורי עריות, ניאוף, משכב זכר ומשכב בהמה. אלו הן החריגות הנוראות של "מעשה ארץ מצרים" "ומעשה ארץ כנען" (ויקרא י"ח, ג'). האזהרות על האיסורים חוזרות ונשנות, אבל הדרישה האמיתית היא, לעידון הכולל. לצניעות המוצנעת בכל המסר של התורה וחכמינו ז"ל.

"ישראל בישנים" "ישראל קדושים" בזאת מתבטאת מהותה של האישיות הישראלית. "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (במדבר כ"ד, ה'). הצניעות בפתחי האוהלים שלא יהיו פתחים מכוונים זה אל זה.

הצניעות בהנהגת שני המינים הלכותיה מועטות. פרטי ההנהגה, הזהירות והצניעות בדיבור ובלבוש, טהרת החברה הישראלית מגירוי יצרים, שמירת העיניים והלב, נזכרים בתורה שבכתב וגם בלשון חכמים בצורה נסתרת. על צניעות מדברים בצניעות.

לדורות בריאים היה די ברמיזה וכבר חושם הטהור סלל את נתיבם, בדרכי אבות. בימינו, עולם החול עובד את תרבות החושים. האמנות והספרות, התקשורת המדוברת והמצולמת, חושפת את העולם כולו לתרבות רעה, שהגסות בדיבור ובדמיון היא חלק בלתי נפרד מהוייתה.

גם בני אברהם יצחק ויעקב מעורבים בתרבות העולם. אפילו יושבי אוהל ובני ישיבה נחשפים אליה. כיום הזה הננו נזקקים להדרכה מפורשת יותר על ערך הצניעות והטהרה המינית וראשון למעוררים אליה היא עצם חשיפת ההשחתה, כמו בימי המבול וביתו של נח. ההתדרדרות, היא המפתח לעליה.

חשיפת העומק של הרשע, היא המגלה את העומק של הצניעות.

למה דווקא בדור הגאולה נפרצו הגדרים בישראל? מה הביא ל"פגם ברית"? (1) לעיוות הטבעיות של ישראל קדושים? מו"ר הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל השיב על כך בחוברת שהוציא לזכר אמו הרבנית, בתשי"א:

1. תיקון הברית

"עיקר תיקון פגם הברית הוא קידוש הרצון... עד שהצד הקדוש שבו הוא הרודה בחיים... והצד של החול וקל וחומר של הטומאה שבו, הוא בטל לגמרי לצד הקודש, ואז באמת"לא יקרב נגע באהלו"... יצרא דעריות יוכל ללפף את האדם יותר עמוק מהשורש של קישור החיים שלו עצמו... ולעומת זה בקדושה יכולים לעלות ע"י קדושת הברית למדרגת דוגמא של צדיק בכל הדורות". (אורות הקודש / מוסר הקודש עמ' רצח)

2. "הצניעות והטהרה, במובן המוקטן... נראות כאלו בנגוד לשכלול המציאות במלא

החסן" (לצניעות ולטהרה בישראל).

כשעמנו מחפש את שיכלול המציאות, את החוסן והגבורה, הוא דוחה את כל מה שנראה בעיניו ככניעה, ככבישה של כוחות. הצניעות וגדרי ההתנהגות כאילו מגבילים את

חופש היצירה, את הספונטניות שבאמנות, את גילוי הרצון והאהבה שבנפש האוהבים, את חשיפת הכוחות הטבעיים.

זוהי הטענה הנשמעת כיום אצל צעירים ותמימים בעת חשיפתם לעולם אמנות הקולנוע או בעת כתיבתם של שיר או רומן. הרצי"ק זצ"ל הגדיר את הבעיה בתקופה שגברה בעולם בכלל ובעם ישראל בפרט שאיפת ההשתחררות ממגבלות חיצוניות. בקשת החופש והדרור. בקשת התפתחות של עם בריא בארץ ישראל היא שגרמה בגולמיותה, במצבה הבלתי מפותח, להתפרצות יצרים, או יותר נכון לשבירת גדרי הצניעות.

בני דורנו ישובו אל הצניעות ושמירת הברית רק לכשיתברר להם כי דווקא הצניעות והטהרה הן המבטאות את טבעיות האישיות הפרטית ועולמה הפנימי, את אופיה ותכונותיה של החברה הישראלית ושל הציבוריות האופיינית לנו.

מתוך תכונות אלו ורק איתן יתגלו לנו "אנשים עשויים ללא חת", "גבורי אופי" בעלי רצון "להלחם", "לעשות", "לגאול", לפעול למען עמם למען הכלל. "רק איתם יקומו לנו אנשי חיל גבורה וקוממיות" מתוך שלמות וצניעות פנימית.

מתוך חברה בריאה וטהורה יתגלה פרצופו של ישראל הנגאל שמתוך שלמותו הוא גובר על אויביו, "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו".

הדברים נכתבים, ולפני עומדת דמותו של גיבור ישראלי חדש, אהובנו הקדוש ר' אליהו שלמה רענן הי"ד.

3. לצניעות ולטהרה בישראל

"הצניעות והטהרה במובן המוקטן... נראות כאלו בנגוד לשכלול המציאות במלא החסן... הן הנן בסיסי החסן והתקף, הגבורה והחיל. כמו שהקדושה ויסודותיה הדבקות והאמונה, הן הן מקורות הגבורה והחיל..." יראי אלקים - אנשי חיל": אשר דוקא מתוך שהם יראי אלקים - הם אנשי חיל, ומתוך שהם אנשי חיל - הם יראי אלקים, כמו שמתוך שהם אנשי אמת - הם שונאי בצע, ומתוך שהם שונאי בצע - הם אנשי אמת..."

(אדר תשי"א הרצי"ה קוק זצ"ל)

איך נולד גיבור מעודן הליכות? איך נחשפת גבורה של בישן ונחבא אל הכלים? איך הצניעות בנתה את "תל רומידה" והחזירה כבוד וחיים לעיר אבותנו? בהיותי נער זכיתי ובאתי לבית מאהבי, ל"בית הרב", שם ראיתיו והוקסמתי מעדן הליכותיו.

שערות זקנו הדקיק הזרימו אור יקרות על פני תלמיד חכם ענוג, שבן לילה הפך כיום הזה לסמל גבורה לכלל ישראל.